

การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง*

AREA-BASED DEVELOPMENT FOR CREATING COMMUNITY NETWORK FOR NATURAL AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION OF THAM LAY KHAO KOP, TRANG PROVINCE

กาญจนา ดำจตุติ, ยุทธนา ปรานีต, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
Kanjana Damjutti, Yuttana Praneet, Termsak Tong-In
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: kanjana.dam@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 2. กิจกรรมเครือข่ายในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และ 3. พัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เลือกแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนที่เหมาะสม ประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่และนักท่องเที่ยว จำนวน 25 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้ 1. จุดแข็ง ผู้นำกิจกรรมคนพาเรือลอดถ้ำเป็นคนในท้องถิ่นและอธิบายเรื่องราวดี มีเอกลักษณ์เฉพาะ สถานที่มีลักษณะเฉพาะ ใกล้เส้นทางหลัก 2. จุดอ่อน บุคลากรดูแลนักท่องเที่ยวมีน้อย สถานที่จอดรถน้อย 3. โอกาส คือ การแทรกธรรมชาติให้เข้ากับแหล่งท่องเที่ยว, เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้จากเว็บไซต์ เฟสบุ๊ก 4. อุปสรรค คือ แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในการรับผิดชอบของกรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา 2. กิจกรรมเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ร่วมปลูกต้นไม้ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกัน 3. การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเพิ่มกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว รวบรวมกิจกรรมพื้นบ้านจากกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ วัดร่วมกิจกรรมอบรมให้ความรู้เที่ยวอย่างมีธรรมตลอดถ้ำอย่างมีศีล โรงเรียนเพิ่มรายวิชาเพื่อท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนาเชิงพื้นที่; เครือข่าย; การอนุรักษ์ธรรมชาติ; ถ้ำเลเขากอบ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the potential of tourist attractions, 2. To study network activities for conservation of natural tourist attractions, and 3. develop the potential of the network for conservation of natural tourist attractions, Tham Le Khao Kop, Trang Province, by interviewing key informants purposefully selected according to the nature of appropriate representation, consisting of monks, administrators of local government organizations. Network of various groups in the area and tourists, totaling 25 key informants, using in-depth-interviews and focus group discussions. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

The research results were revealed as follows: 1. Potential tourist attractions were as follows: 1) Strengths: The leader of the rowing boat through the cave activity was a local person and explained the story well. Unique The place is unique. Near the main route 2. Weaknesses: There were few personnel to take care of tourists. There were few parking places. 3. The Opportunity; There was opportunities to insert Dhamma into tourist attractions, accessing tourist attractions from the Facebook website. 4. Threats; The tourist attractions were under the responsibility of the Department of Natural Resources and Environment, affected the development 2. Network activities to conserve natural resources included joining in planting trees, cleaning up, and sharing responsibilities among various groups in the area. 3. Developing the network's potential for conservation of natural tourist attractions by increasing activities to preserve and promote tourism by collecting local activities from various groups in the area, such as playing Saba and demonstrating bird cage making. The monasteries participated in training activities to provide knowledge, travel with Dhamma, and walk through caves with morality. The school added subjects for local areas, such as tour guides.

Keywords: Area-based Development; Networks; Nature Conservation; Tham Lay Khao Kop

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพ และมีการกระจายรายได้ไปยังแหล่งท่องเที่ยว นั้น รวมถึงไปถึงการค้าและการลงทุนในธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และยังส่งผลต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และในการสร้างความมั่นคงให้กับชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชน สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นักท่องเที่ยวได้ความสนุก เกิดความพึงพอใจ และได้เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ๆ การให้ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานที่ดูแลจัดการแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ความหลากหลายทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิต ที่เป็นปัจจัยในการดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวระดับชุมชนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวทั้งในด้านของแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณภาพในการให้บริการ ด้านความพร้อมของบุคลากรที่อำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว นั้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ถ้าเลขาธิการ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ ประทับใจแก่ผู้มาเยือน ต้องนอนหนุนกับเรือในการเดินทางเข้าถ้า การเข้าชมจะต้องรักษากฎทางธรรมชาติ ไม่สัมผัสหินงอกหินย้อย โดยทางเข้าชมโดยใช้เรือพาย เพื่อไม่ให้เกิดเขม่าควัน ไม่ส่งเสียงดังและทำลายสิ่งแวดล้อม จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ในการอนุรักษ์และช่วยกันรักษาให้ธรรมชาติที่แตกต่างและโดดเด่นคงอยู่และยังคงเป็นจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยวนี้ต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงศักยภาพเครือข่ายชุมชนตำบลเขากรอบ ในการมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติถ้าเลเขากรอบ และจะทำอย่างไรให้ประชาชน ชุมชน วัด โรงเรียน ในชุมชนนั้นมีส่วนร่วมรับผิดชอบอนุรักษ์และรักษาภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ โดยไม่กระทบกับวิถีชีวิต แต่ยกระดับคุณภาพชีวิตให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ และการคงสภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้าเลเขากรอบ จังหวัดตรัง

2. เพื่อสร้างกิจกรรมเครือข่ายในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้าเล
เขากอบ จังหวัดตรัง

3. เพื่อพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
ถ้าเลเขากอบ จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการ
วิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมจำนวน 25 รูปหรือคน จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานที่
ท่องเที่ยว ประกอบด้วย พระสงฆ์ คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ ผู้นำ
ชุมชน เจ้าหน้าที่อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน คณะครู ประชาชนชุมชน และนักท่องเที่ยว โดย
การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนที่เหมาะสม
และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ประเภท ดังนี้ 1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth
Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured
Interview) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ 1.00 เป็นเครื่องมือในการ
เก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และ
2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและรอบ
ด้าน จากการร่วมพูดคุยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสนทนากลุ่ม ที่มี
ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล และผู้วิจัยและคณะทำงาน
ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะดังกล่าวข้างต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์
ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้

4.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบ
ที่ทั้งที่เป็นทางการโดยใช้ประเด็นคำถามที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อ
นำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์

เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถามร่วมกัน ซึ่งผู้สัมภาษณ์จะอ่านคำถามและอธิบาย ร่วมสนทนาให้ได้เรื่องราวมากขึ้นไปตามการเล่าเรื่องของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่ม ได้อภิปรายโต้ตอบ แสดงความเห็น เล่าเรื่องประสบการณ์ และเสนอแนะปัญหา ตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนา กำหนดขึ้นมาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ผู้บริหารและคณะทำงานองค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) คณะครู ราษฎรชุมชน และนักท่องเที่ยว โดยการเลือกแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนที่เหมาะสม โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป กิจกรรมเครือข่าย และแนวทางพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติถ้ำเลเขากอบ ตามวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อ พบว่า

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง

1.1 ด้านบุคลากร จุดแข็งคือ คนทำกิจกรรมหรือคนพายเรือนำล่องถ้ำเป็นคนในพื้นที่ มีความสามารถในการอธิบาย มีความจริงใจ ใส่ใจมีมุขฮา มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในเรื่องผิวพรรณและบุคลิก ด้วยบริบทและความพร้อมของท้องถิ่นต่อการพัฒนา มีบ้านชุมชน วัด โรงเรียน รีสอร์ทที่พักในบริเวณเดียวกันหมด มีสถานีนอนมัยประจำตำบล มีแหล่งอาชีพที่คนมีฝีมือเฉพาะสามารถนำมาแสดงประกอบให้นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำกิจกรรมได้ จุดอ่อนคือ บุคลากรประจำสำนักงานและดูแลสถานที่ยังไม่เพียงพอ ไม่มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ มีเฉพาะเจ้าหน้าที่ขายบัตร เป็นการท่องเที่ยวแบบตามธรรมชาติจริง ๆ ซื่อบัตรแล้วก็ดูแลตัวเอง น่าจะมีเจ้าหน้าที่ที่คอยให้คำแนะนำ เหมือนที่ไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ หรืออาจจะเป็นเพราะเป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติก็ไม่ได้ บุคลากร

น้อย หรือเป็นช่วงขาลงของแหล่งท่องเที่ยว แนะนำให้จัดเจ้าหน้าที่เน้นการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น และมีเจ้าหน้าที่พร้อมให้คำแนะนำ

1.2 สถานที่ จุดแข็งคือ สถานที่ของถ้ำเลเขากอบ สงบ เป็นธรรมชาติ จุดอ่อนคือ สิ่งปลูกสร้างทำให้ธรรมชาติไม่น่ามองและทำลายธรรมชาติ เช่น การสร้างสำนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล หน้าสถานที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นการปิดบังธรรมชาติ ภายในถ้ำก็เป็นธรรมชาติที่ควรอนุรักษ์ไว้ ไม่ควรทำให้ธรรมชาติดูมีสิ่งแปลกปลอม มีธรรมชาติที่น่ามอง แต่หากปลูกต้นไม้ให้มีสีสันทันตามลำธาร หรือไม้หายากเฉพาะถิ่นให้ประชาชนได้ศึกษาพันธุ์ไม้ที่อยู่ตามธรรมชาติของภูเขา ควรสร้างแรงดึงดูดแหล่งท่องเที่ยวสำหรับตั้งแต่ทางเข้า ป้ายแนะนำควรดูแลปรับปรุงอยู่เสมอ ปัญหาคือ ถ้ำเลเขากอบ เป็นกรรมสิทธิ์ของกรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถพัฒนาได้เท่าที่ควร

1.3 กิจกรรม จุดแข็งคือ มีกิจกรรมการล่องเรือลอดถ้ำ และการให้อาหารปลา จุดอ่อนคือ กิจกรรมเฉพาะการลงเรือแบบนอนขนานกับเรือพาลอดถ้ำ ระหว่างรอและหลังทำกิจกรรมพาลอดถ้ำไม่มีอื่นแนะนำให้นักท่องเที่ยว โอกาสคือ ตำบลเขากอบมีภูมิปัญญาที่น่าสนใจเสนอหลายอย่าง เช่น กลุ่มผ้าบาติก กลุ่มทอผ้า น่าจะนำมาทำกิจกรรมในช่วงที่เป็นวันหยุดหรือช่วงที่มีทัวร์ สาธิตการทำผ้าบาติก เป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ลองทำ หรือกลุ่มทอเสื่อ หรือหมวก (กระปุก) ใบเตย ไข่ใส่หอมกระเทียม และอุปสรรคคือ นักท่องเที่ยวเสียเวลารอน่าจะได้ทำกิจกรรมผลิตเพลินไม่น่าเบื่อระหว่างรอ มีประเพณีท้องถิ่นบางอย่างที่เลือนหายไป น่าจะนำมาทำเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ เช่น การทอยเสบ้า ผลเสบ้าสามารถหาได้ตามสภาพพื้นที่ที่เป็นป่าและภูเขา มีต้นไม้จำนวนมากจึงหาได้ง่าย

1.4 การอำนวยความสะดวก จุดแข็งคือ สถานที่มีความพร้อมในเรื่องห้องน้ำ มีแหล่งที่พักรองรับไม่ไกล มีเรือไว้บริการนักท่องเที่ยวเพียงพอ จุดอ่อนคือร้านอาหารมีน้อย โอกาสคือ การอำนวยความสะดวกมีบริการรถเดินทางมาที่ถ้ำเลเขากอบในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ หรือบริการนำเที่ยวจากแหล่งในบริเวณเดียวกัน อุปสรรคคือ ที่จอดรถหน้าทางเข้าทำให้เสียความเป็นธรรมชาติและไม่น่ามอง

1.5 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว จุดแข็งคือ การเดินทางไม่ไกลจากถนนหลัก นักท่องเที่ยวสามารถหาข้อมูล เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจาก เว็บไซต์ ขององค์การบริหารส่วนตำบล จาก Youtube ป้ายเชิญชวน การแนะนำแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด มีเฟซบุ๊กให้เข้าถึงได้ง่าย ทราบการแหล่งท่องเที่ยวจากกลุ่มทัวร์ที่นำเที่ยว ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว จุดอ่อนคือ ป้ายสถานที่ท่องเที่ยวที่ถนนหลักชำรุดและเก่า ไม่มีจุดเด่น โอกาสคือ การนำความเป็นธรรมชาติอธิบายแหล่งท่องเที่ยว โดยความร่วมมือ

ของประชาชนในพื้นที่ ให้คงความเป็นเอกลักษณ์ อุปสรรคคือ ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมกับการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ควรอนุรักษ์

2. กิจกรรมเครือข่ายในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้าเลเขากอบ จังหวัดตรัง

2.1 กิจกรรมการปลูกต้นไม้เพื่อสร้างแรงศรัทธาให้นักท่องเที่ยว ปรับทัศนียภาพให้ดูสดชื่นเชิญชวนให้อยากมา และเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ นำกิจกรรมฝีมืออาชีพ อาชีพเฉพาะถิ่นตามภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ เช่น จากกลุ่มแม่บ้านทำผ้าบาติก กลุ่มเครือข่ายสินค้า OTOP เพื่อการท่องเที่ยว กลุ่มผลิตภัณฑ์ไม้เทพธาโร อาชีพทำทรงนก ที่มาสามารถมารวมตัวกันทำกิจกรรม ณ สถานที่แหล่งท่องเที่ยวอาจจะเดือนละครั้งให้มีความต่อเนื่องเป็นตารางกำหนดการแน่นอน กลุ่มนักท่องเที่ยวสามารถติดตามชมได้ตามโปรแกรมการท่องเที่ยว

2.2 กิจกรรมการช่วยกันทำความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยกลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นแกนนำในการรับผิดชอบร่วมกับสถานีอนามัย และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลเขากอบ

3. การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้าเลเขากอบ จังหวัดตรัง

การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้าเลเขากอบ จังหวัดตรัง โดยการอบรมเพื่อสร้างความสามัคคี ให้อยากมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมร่วมกัน ของกลุ่มต่างๆ ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นแนวทางเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้าเลเขากอบ จังหวัดตรัง ดังนี้ 1. องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มสินค้า และเส้นทางท่องเที่ยว 8 เส้นทางในตำบลเขากอบ ให้มาร่วมทำกิจกรรมที่ถ้าเลเขากอบ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสนับสนุนกิจกรรมการสร้างรายได้แก่สมาชิกกลุ่ม 2. องค์การบริหารส่วนตำบล จัดกิจกรรมธนาคารรับฝากนก 3. องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนต้นไม้ ส่งเสริมหน้าบ้านน่ามอง 4. องค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ เพิ่มแผนที่แนะนำการท่องเที่ยว 8 เส้นทางให้สอดคล้องกับหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว (OTOP Village) 8 เส้นทางในตำบลเขากอบ 5. องค์การบริหารส่วนตำบล ประสานเครือข่ายกลุ่มทำผ้าบาติก 6. องค์การบริหารส่วนตำบล ทำ MOU กับประชาชนในพื้นที่เส้นทางผ่าน จัดทำโครงการรับฝากรถแลกเช่าจักรยานบ้านละคัน 7. เพิ่มการประชาสัมพันธ์ร่วมกับวัดเขากอบ ในการจัดที่จอดรถ 8. ตั้งชมรมรถอาสาบริการราคา ถูก ให้ประชาชนที่มีรถและสามารถอาสาพาเที่ยวเข้าร่วมกลุ่ม 9. เพิ่มกิจกรรมถ้าเลเขากอบ

วันเสาร์-อาทิตย์ 10. ฝึกการเป็นมัคคุเทศก์น้อย 11. ส่งเสริมการปลูกพันธุ์ไม้หายาก
12. ส่งเสริมและอนุรักษ์กิจกรรมที่หายาก เช่น การทอยสะบ้า

อภิปรายผลการวิจัย

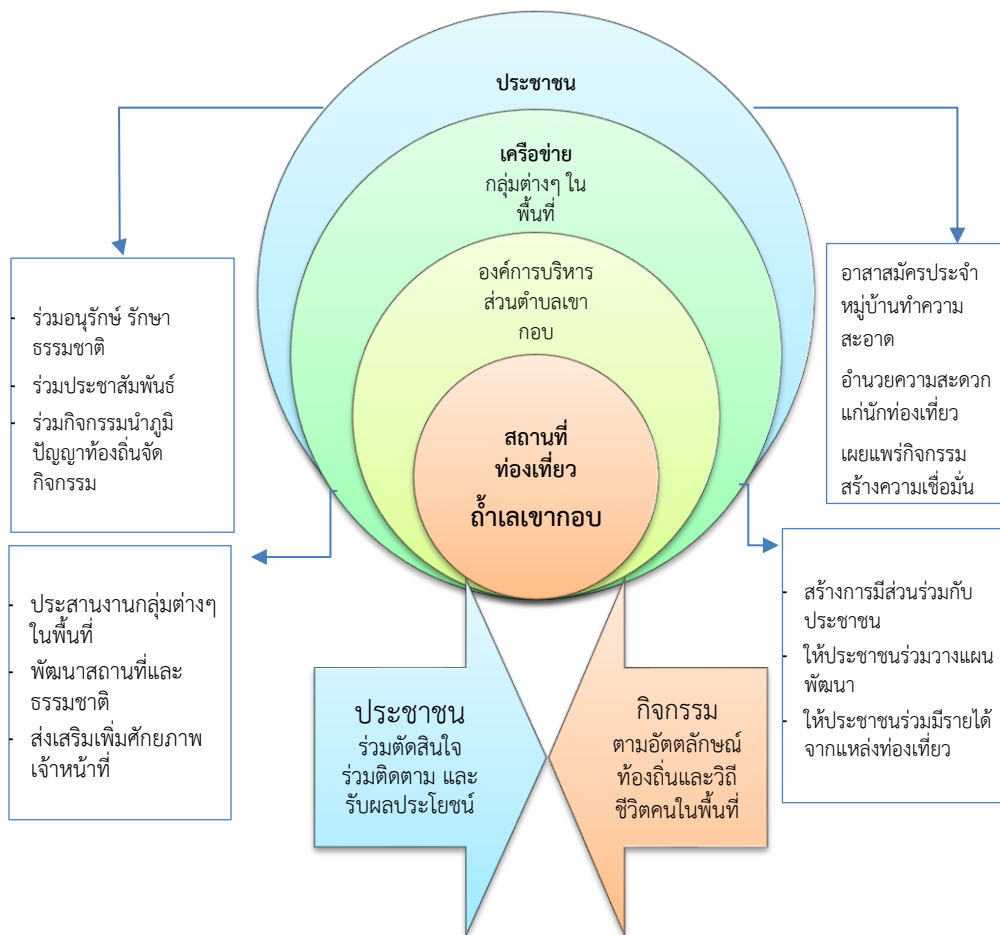
จากการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว คือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติถ้าเลขาขอบ ประกอบด้วย สถานที่แปลกตา บุคลากรที่สามารถอธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ขาดกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว อภิปรายได้ว่า ความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นมีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ต้องครอบคลุมองค์ประกอบท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้านดังนี้ 1. ด้านพื้นที่ คือการดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2. ด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยและการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง 3. ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง การจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ การจัดการควบคุมกิจกรรมในพื้นที่ 4. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ คือ ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว 5. ด้านการมีส่วนร่วม คือ องค์การท่องเที่ยวกับควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้นั้น แหล่งท่องเที่ยวจะได้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ หรือที่เรียกว่า “5As” ได้แก่ 1. ความดึงดูดใจ (Attraction) 2. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) 3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) 4. ที่พัก (Accommodation) 5. กิจกรรม (Activity) และประชาชนในสถานที่นั้น ๆ มีบทบาทสำคัญในการต้อนรับและดึงดูดนักท่องเที่ยว หรืออาจชักชวนผู้ไม่เคยมาเยือนให้ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว รวมถึงการแสดงความมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืนต่อไป และยังสอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร (อบอุ้น) และพระมหาเสรีชน นริสสุโร (2556) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1. การจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และ 3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายรายได้ และการดูแลสถานที่ท่องเที่ยวให้ปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อูมาพร บุญเพชรแก้ว (2562) พบว่า ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์การจัดป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีระดับคะแนนมากที่สุด และด้านการมีส่วนร่วมในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

จากกิจกรรมเครือข่ายในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้าเลขา กอบ จังหวัดตรัง ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เกี่ยวกับกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการร่วมอนุรักษ์ โดยการปลูกต้นไม้ทางเข้าถ้ำเล เขากอบ เพื่อสร้างแรงดึงดูดนักท่องเที่ยว และสร้างทัศนียภาพทางธรรมชาติที่สวยงาม เครือข่าย คือ การประสานความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่มและองค์กรที่มีกิจกรรม เป้าหมายที่คล้ายคลึงกัน และเชื่อมโยงผลการทำงานหรือแนวคิดไปสู่ กลุ่มหรือองค์กรอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ โดยผ่าน กระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันช่วยเหลือกัน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องไม่ผลกระทบต่อพื้นที่ (Less impact) ควรให้ความรู้และความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว ให้ผลประโยชน์แก่ชาวบ้านในท้องถิ่น (Local Benefits) ให้ชาวบ้านในท้องถิ่นมีส่วนร่วม (Local Participation) และให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ (Tourist Satisfaction) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชดา สุวรรณวล และคณะ (2565) พบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1 ชุมชนเข้มแข็งมีขีดความสามารถในการแก้ปัญหา 2. อาชีพพื้นบ้านที่ถือเป็นวิถีชีวิตชุมชน 3. มีธรรมชาติสภาพแวดล้อมที่ดี 4. ทรัพยากรแหล่งน้ำธรรมชาติ 5. ผู้นำชุมชน มีความสามารถ 6. อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมการกินอยู่ 7. ความมีคุณธรรม คุณงามความดี และ 8. การเรียนรู้ การเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร

การพัฒนาคุณภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้าเลขา กอบ จังหวัดตรัง โดยการจัดโครงการอบรมกลุ่มเครือข่ายเพื่อสร้างการมีส่วนให้เกิดความสามัคคี และการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นถ้ำเลเขากอบ และสร้างเครือข่ายเข้มแข็งในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในตำบลเขากอบต่อจากถ้ำเล และการสร้างกลยุทธ์การทำกิจกรรม “นำเที่ยวอย่างมีธรรม ลอดถ้ำอย่างมีศิลป์” อภิปรายได้ว่า ประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องต้องรวมตัวกัน ให้ความรู้กับประชาชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ และ แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ตลอดจนคุณค่าความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ฯลฯ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อม สังคมหรือต่อชุมชนนั้น” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุมาพร บุญเพชรแก้ว (2562) พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นมีความโดดเด่นมากที่สุด แหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นที่โดดเด่นมากที่สุด ในประเด็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านกิจกรรมและกระบวนการเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้คนในท้องถิ่นร่วมแสดงความคิดเห็น วิธีการและแนวทางปฏิบัติในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว เช่น งานวิจัยของพิมพ์ิกา

นวนจา และ ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยู่ธยา (2563) พบว่า ภาควิชาการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง ทุกขั้นตอน ตั้งแต่ความร่วมมือในการจัดทำแผน การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร มีความร่วมมือในการปฏิบัติ การประเมินผล ตลอดจนมีการทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันของคนในหมู่บ้าน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย อธิบายได้ว่า การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชน โดยพัฒนาที่ศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ รู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและพัฒนา นำวิถี

ชีวิต อัตลักษณ์เฉพาะถิ่นร่วมทำกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิต รักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ ส่งเสริมบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่เป็นคนในพื้นที่ ความพร้อมของสถานที่ กิจกรรมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมและประทับใจกับอัตลักษณ์เฉพาะของการท่องเที่ยว อำนวยความสะดวกให้ความรู้ และการเข้าถึงข้อมูลหรือแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ โดยความร่วมมือของเครือข่ายในพื้นที่ เช่น อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) เข้าทำความสะอาดเพื่อสร้างความมั่นใจ บ้าน อำนวยความสะดวกรับฝากรถ วัด ให้ความรู้ ชุมชนร่วมทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีนโยบายการทำงานและประสานงานร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่ทั้ง 8 แห่ง ให้เป็นหนึ่งเดียวเที่ยวให้สนุก
2. เครือข่ายต่าง ๆ ควรมีนโยบายเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่และสร้างรายได้แก่ประชาชนที่มรสวนเกี่ยวข้อง
3. ประชาชนในพื้นที่ ควรมีเจตจำนงค์ร่วมกันเพื่อพัฒนาบ้านเกิดและถิ่นที่อยู่ รวมทั้งอนุรักษ์วิถีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มสินค้า และเส้นทางท่องเที่ยว 8 เส้นทางในตำบลเขากอบ ให้มาร่วมทำกิจกรรมที่ถ้ำเลเขากอบ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสนับสนุนกิจกรรมการสร้างรายได้แก่สมาชิกกลุ่ม
2. องค์การบริหารส่วนตำบล จัดกิจกรรมธนาคารรับฝากนก จากการที่ถ้ำเลเขากอบ มีกรงนกขนาดใหญ่ ติดภูเขาที่อยู่เหนือถ้ำ จากการที่ประชาชนส่วนใหญ่เลี้ยงนกเกือบทุกบ้าน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เพลินชม และลดภาระการเลี้ยงดูให้นกได้อยู่กับธรรมชาติ
3. องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนต้นไม้ ส่งเสริมหน้าบ้านนามอง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ สนับสนุนพันธุ์ไม้ให้ประชาชนปลูกหน้าบ้าน เพื่อสร้างสีสันและความสวยงามแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว
4. องค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ เพิ่มแผนที่แนะนำการท่องเที่ยว 8 เส้นทางให้สอดคล้องกับหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว (OTOP Village) 8 เส้นทาง ในตำบลเขากอบ
5. องค์การบริหารส่วนตำบล ประสานเครือข่ายกลุ่มทำผ้าบาติก องค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ ทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ในการนำกลุ่มผ้าบาติก มาสาธิตเป็น

ตัวอย่างและให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมร่วม และวางจำหน่ายผ้าบาติก อาจจะเดือนละครั้ง มีกำหนดการโปรแกรมที่แน่นอนและประสานกับกลุ่มงานท่องเที่ยวประจำจังหวัด

6. องค์การบริหารส่วนตำบล ทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับประชาชนในพื้นที่เส้นทางผ่าน จัดทำโครงการรับฝากรถแลกเช่าจักรยานบ้านละคัน โดยให้ชาวบ้านในพื้นที่เส้นทางท่องเที่ยวไปยังถ้ำเลเขากอบ เข้าร่วมกิจกรรมทำเป็นธนาคารจอดรถ เพื่อรองรับสถานที่จอดรถที่ไม่เพียงพอและนักท่องเที่ยวที่อยากปั่นจักรยานชมธรรมชาติ ซึ่งเขาถ้ำเลเขา จะมีอุโมงค์สวนยางพาราเป็นจุดถ่ายรูปสำหรับนักท่องเที่ยว และสามารถปั่นจักรยานไปเที่ยวต่อที่ “เขาหัวแตก” ซึ่งเลยไปประมาณ 2 กิโลเมตร และระหว่างเส้นทาง 2 กิโลเมตร ล้อมรอบไปด้วยธรรมชาติ

7. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ของตำบล ที่ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอีก 8 แห่งในตำบล โดยการทำแผ่นพับ เพื่อนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 8 แห่งโดยการเช่าจักรยาน และต้องมีเจ้าหน้าที่คอยให้น้ำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว

8. องค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับวัดเขากอบ จัดที่จอดรถ เตรียมห้องน้ำ และจุดเช็กอินให้นักท่องเที่ยวได้ไหว้พระขอพรและถ่ายรูป และวัดร่วมสนับสนุนกิจกรรมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ

9. องค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งชมรมรถอาสาบริการราคาถูก ให้ประชาชนที่มีรถ และสามารถอาสาพาเที่ยวเข้าร่วมกลุ่ม วันไหนสะดวกก็มาลงทะเบียน คั้นไหนพร้อมก็มาแสนบาย รับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนที่มีรถสามารถมีรายได้ได้ด้วย ทำให้อยากมีส่วนร่วมกิจกรรมในพื้นที่

10. องค์การบริหารส่วนตำบล เพิ่มกิจกรรมถ้ำเลเขากอบ หลังจากนักท่องเที่ยวลדת้องมั่งกรแล้ว ทางออกหรือในบริเวณถ้ำเลเขากอบ วันสำคัญ หรือวันเสาร์-อาทิตย์ หรือเดือนละครั้ง เช่น เสาร์-อาทิตย์ แรกของเดือนนิมนต์พระจากวัดเขากอบ มานั่งเจริญพุทธมนต์ ให้พระแก่นักท่องเที่ยวหลักลדת้องมั่งกร ตามความเชื่อเรียบร้อยแล้ว อาจมีชุดทำบุญ โดยให้นักเรียนอาสาเป็นผู้นำอาราธนาศีล แก่คนที่มาทำบุญ เป็นการสนับสนุนนักเรียนและสร้างโอกาสในการเรียนรู้วิถีชีวิตและสามารถสร้างรายได้ได้จากความเมตตาของนักท่องเที่ยว (ทำโปรแกรมการเที่ยวถ้ำประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน)

11. องค์การบริหารส่วนตำบล กับโรงเรียนวัดเขากอบ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลประสานกับกลุ่มโรงเรียนที่อยู่ใกล้ถ้ำเลเขากอบ ให้โรงเรียนจัดอบรมนักเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ไหว้พระสวดมนต์ ให้สามารถพาอาราธนาศีลได้ และฝึกการเป็นมัคคุเทศก์น้อย

12. องค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมการปลูกพันธุ์ไม้หายาก ประชาสัมพันธ์ขอพันธุ์ไม้ที่แต่ละบ้านมีและเป็นพันธุ์ไม้ประจำถิ่นหายาก ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ

13. องค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมและอนุรักษ์กิจกรรมที่หายาก กิจกรรมการเล่น เช่น การทอดสบ้า เด็กรุ่นใหม่จะไม่รู้จักการเล่น เป็นกิจกรรมที่ไม่ทำลายธรรมชาติและเข้ากับบรรยากาศแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

14. องค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมกิจกรรมเพิ่มอาชีพ เช่น การทำพวงกุญแจด้วยเปลือกลูกยาง พันธ์และภาพประกอบ ซึ่งวัสดุหาได้ในท้องถิ่น อาจจะจัดในช่วง เสาร์-อาทิตย์ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยว มีสีสันมีผลิตภัณฑ์จำหน่าย

15. องค์การบริหารส่วนตำบล กิจกรรมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำกรงนก ส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่ทำเป็นและทำเลี้ยงนก นำมาทำไชน์นกท่องเที่ยวในวันเสาร์-อาทิตย์

16. องค์การบริหารส่วนตำบล เพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านการทำดีกตอก องค์การบริหารส่วนตำบลอบรมให้เจ้าหน้าที่ ฝาย นาย นักเรียน ทำดีกตอก เพื่อการท่องเที่ยว สั้นปีหรือวันสำคัญ ตั้งรางวัลนำยอดวิวมาประกวดกัน ใครทำยอดวิวได้มากที่สุด อาจจะให้เป็นถ้วยรางวัล

17. อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) จัดทำตารางผลัดเปลี่ยนกันเข้าทำความสะอาดสองเดือนหรือสามเดือนครั้งต่อกลุ่ม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับ การส่งเสริมกิจกรรมประจำถิ่นที่ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เพื่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์ประจำถิ่น

2. ศึกษาเกี่ยวกับ การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยคนในพื้นที่เป็นนักประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ และนักท่องเที่ยวมีการประชาสัมพันธ์ต่อ

3. ศึกษาเกี่ยวกับ กิจกรรมอบรมให้ความรู้เพื่อสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว

4. ควรศึกษาเกี่ยวกับ การส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สร้างแรงดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวประทับใจ

เอกสารอ้างอิง

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอุน) และพระมหาเสรีชน นริสโร. (2556). *การพัฒนา รูปแบบ และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พิมพ์ิกา นวนจา และศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา. (2563). ภาควิชาเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮอน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 11(2), 29-54.
- ภัชลดา สุวรรณวล และคณะ. (2565). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กลุ่มแม่น้ำตาป้อย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 9(2), 290-307.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *โครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. รายงานฉบับสมบูรณ์. กลุ่มนโยบายและแผน กองยุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา.
- อุมพร บุญเพชรแก้ว. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศ ป่าชายเลนสิรินาถราชินี อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(5), 175-193.